

Бондарук Яна

викладач кафедри англійської мови

Уманського державного педагогічного

університету імені Павла Тичини

**ПРОГРАМИ ПІДТРИМКИ ВЧИТЕЛІВ-ПОЧАТКІВЦІВ
ЯК ПОЧАТОК НЕПЕРЕРВНОГО ПРОФЕСІЙНОГО РОЗВИТКУ
У СИСТЕМІ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ ВЧИТЕЛІВ У США**

Стаття присвячена дослідженню ролі програм підтримки вчителів-початківців у системі підвищення кваліфікації вчителів у США, визначенню важливості участі молодих вчителів у цих програмах. З'ясовано вплив програм підтримки вчителів-початківців на неперервний професійний розвиток освітян.

Ключові слова: *програми підтримки вчителів-початківців, професійне вдосконалення, система підвищення кваліфікації вчителів.*

Статья посвящена исследованию роли программ поддержки начинающих учителей в системе повышения квалификации педагогов, определению необходимости участия молодых учителей в этих программах. Выяснено влияние программ поддержки начинающих учителей на непрерывное профессиональное развитие педагогов.

Ключевые слова: *программы поддержки начинающих учителей, профессиональное усовершенствование, система повышения квалификации педагогов.*

The article is devoted to the research of the role of teacher's induction programs in the system of teacher's advanced training, determination of importance of teacher's active part in these programs. It was found impact of teacher's induction programs to continuous professional development of teachers.

Key words: *teacher's induction programs, professional improvement, system*

of teacher's advanced training.

Сьогодні в більшості країнах світу організація програм підтримки вчителів-початківців є необхідною умовою ефективного розвитку системи підвищення кваліфікації педагогів. Сучасний вчитель-початківець повинен відповідати високим професійним стандартам і вимогам, яких дотримуються досвідчені, кваліфіковані спеціалісти. Тому питання високого професіоналізму є одним із найважливіших у педагогічній діяльності вчителя.

Підготовка в коледжах і університетах не здатна охопити всіх професійних обов'язків учителів, з якими зустрінеться молодий спеціаліст уже в перші дні своєї діяльності. Отримавши педагогічну освіту, вчитель часто залишається без підтримки досвідчених спеціалістів у перші роки своєї професійної діяльності, що, на думку дослідників С. Джонсона і С. Біркланда, нагадує відчуття потопаючого чи відчай самотньої людини в морі [7]. Тому, актуальною стає необхідність поглибленого вивчення й аналізу програм підтримки вчителів-початківців, які є частиною неперервного професійного розвитку освітян у перші роки педагогічної діяльності, що сприятиме позитивним змінам в навчальному процесі у системі підвищення кваліфікації вчителів.

Цінним для нашого дослідження є досвід США в організації спеціальних програм, завдання яких полягає в професійній підтримці вчителя-початківця в перші роки педагогічної діяльності. Адже саме в цій країні зазначені програми відіграють важливу роль в професійному розвитку вчителів і формують основу неперервного підвищення кваліфікації.

Проблема організації й розвитку навчання молодих вчителів у системі підвищення кваліфікації досліджували вітчизняні та зарубіжні вчені: Т. Чувакова, М. Сметанський, Б. Дьяченко, Т. Кошманова, О. Мороз, Ш. Фейман-Немсер, Л. Дарлінг-Хаммонд, І. Голд, Ф. Фуллер, Л. Гулінг-Остін, Дж. Ланіер, Дж. Літл та ін.

Проте, необхідно зазначити, що визначення ролі й місця програм підтримки вчителів-початківців у системі підвищення кваліфікації вчителів США, важливості участі молодих спеціалістів у таких програмах у вітчизняному науковому просторі є недостатньо вивченими.

Тому, мета нашого дослідження полягає у спробі вирішення цієї проблеми. Нами поставлені такі завдання: здійснити аналіз організації програм підтримки вчителів-початківців та з'ясувати їх вплив на неперервний

професійний розвиток освітян.

Відзначимо, що аналіз наукових досліджень, нормативних документів, які присвячені питанням організації етапів навчання в системі підвищення кваліфікації вчителів, сприятиме розвитку та реформуванню вітчизняної системи підвищення кваліфікації вчителів.

Удосконалення системи підвищення кваліфікації вчителів є важливим елементом творення сучасної шкільної системи й покращення академічних досягнень учнів. Освітня політика США направлена на професійний розвиток практикуючого вчителя, який може ефективно працювати з різними дітьми з перших днів педагогічної діяльності, поінформований про сучасні напрями навчання учнів, добре обізнаний із навчальним матеріалом, використовує ефективні методи викладання у своїй практиці. Вчитель має постійно удосконалювати професійні знання і вміння, враховувати гуманістичні цінності освіти, що є основою демократичного розвитку країни.

Для США притаманна двоетапна модель неперервного підвищення кваліфікації практикуючого вчителя (за Р. Мерфі і П. Конвей): 1) програми підтримки вчителів-початківців (перші 2–7 років педагогічної діяльності); 2) фаза неперервного професійного розвитку [6, с. 103].

Розглянемо перший етап професійного вдосконалення вчителів у США. Програми підтримки вчителів-початківців допомагають педагогам правильно організувати свою професійну діяльність і направлені на покращення знань і вмінь педагога, отриманих у коледжі або університеті. Участь молодих вчителів у цих програмах є першим кроком до неперервного підвищення кваліфікації впродовж педагогічної кар'єри. Проте, за даними доповіді Національної комісії з питань викладання і майбутнього Америки «Що є найважливішим: Викладання на благо майбутнього Америки» встановлено, що третина молодих вчителів залишають професію у перші 5 років професійної діяльності, ще 40–50 % вчителів – у наступні 7 років. Така ситуація, на думку комісії, спричинена відсутністю достатньої кількості якісних програм підтримки вчителів-початківців в окремих штатах Америки, які б значно зменшили відсоток «відсіву» молодих спеціалістів [8].

Крім того, важливість зазначених програм в процесі професійного вдосконалення вчителів підкреслюється ще й тим, що станом на 2008 рік у США майже половина практикуючих вчителів мали стаж роботи 5 років і менше. Такий показник, як відзначають більшість дослідників, зумовлена небажанням освітян продовжувати педагогічну кар'єру через відсутність якісної професійної підтримки й невідповідності їх знань і вмінь освітнім

стандартам країни і штатів [5; 3; 4].

З метою покращення ситуації в країні, в останні два десятиліття зростає увага політиків і наукових діячів до розвитку програм підтримки вчителів-початківців, які є основою неперервного професійного вдосконалення в системі підвищення кваліфікації вчителів у США. Сьогодні більш як 80 % вчителів беруть участь у таких програмах на відміну від 40 % у 90-х роках ХХ ст. [11, с. 1]. Не зважаючи на те, що кількість програм підтримки вчителів-початківців збільшилася по всій країні, їх якість і змістове наповнення суттєво варіюється в кожному штаті. Проте, мета такого навчання, яка торкається різних аспектів викладання, залишається спільною: розвиток і вдосконалення вмінь привертати увагу учнів на заняттях, планувати й організувати навчальну діяльність учнів відповідно до їх потреб, контролювати увагу учнів на уроці; постійне удосконалення знань з навчального предмету, який викладає вчитель.

Досліджуючи умови покращення ефективності програм підтримки молодих вчителів у США, група наукових дослідників організації, що заснована Національним освітнім об'єднанням на пожертвувальний фонд і досліджує питання покращення освіти в країні, наголошує на трьох основних моделях організації навчального процесу в програмах підтримки вчителів-початківців, які були визначені відомим американським науковим діячем сучасності Барі Свіні: основне знайомство з професією і обов'язками, орієнтація на навчальну практику вчителів, участь вчителів у реформуванні школи [9].

Наприкінці ХХ – на початку ХХІ ст. більшість шкільних округів США використовували першу модель навчання в аналізованих програмах. Такий підхід допомагав молодим вчителям краще вивчити шкільний процес і освітню політику округу, зрозуміти свої професійні обов'язки. Навчальний процес у програмах, як правило, був побудований у формі різних семінарів, рідше – менторства.

Проте, відзначимо, що організація навчального процесу в програмах підтримки вчителів-початківців за такою моделлю не передбачає неперервне вдосконалення професійних вмінь і знань вчителів, що негативно позначалося на навчанні учнів.

Модель навчальної практики охоплює різні сторони професійної діяльності молодого вчителя. Навчання за таким підходом відповідає професійним стандартам штату й округу. Досвідчений, кваліфікований вчитель-ментор допомагає «початківцю» реалізувати теоретичні знання на

практиці. Навчання в програмах триває не менше, ніж 2 роки, що дозволяє молодим вчителям постійно вдосконалювати професійні знання і вміння.

Проте, сьогодні набуває популярності третя модель організації навчання для молодих вчителів у США, яка поєднує ознаки вищезазначених моделей і забезпечує тривале неперервне професійне вдосконалення вчителів, що є основною стратегією розвитку сучасної системи підвищення кваліфікації фахівців в усьому світі. У такому випадку школа формує навчальний процес вчителів, оцінює їх професійний розвиток. Зазначена модель ставить діяльність вчителя у центр шкільних реформ, що дає змогу поєднувати мету професійного росту вчителів з навчальними потребами учнів і це сприяє формуванню навчальних спільнот для вчителів.

Вважаємо, що такі спільноти, навчання у яких спрямоване на вивчення різних аспектів професійної діяльності вчителів, можна розглядати як основний підхід до організації навчального процесу у системі підвищення кваліфікації у США, де досвідчений висококваліфікований вчитель-ментор допомагає молодим спеціалістам у перші 2–5 років педагогічної діяльності. Проте, досить часто відбувається ототожнення програм із менторством. Якщо участь вчителів у програмах – це процес, частина всебічного, логічно послідовного, неперервного професійного вдосконалення, яке організовується шкільними округами з метою підвищення кваліфікації, то менторство – це діяльність, яка є одним із найголовніших компонентів вищезазначеного процесу [12, с. 107].

Організацію якісних програм у США здійснюють спеціальні установи, такі як Відділ освітніх досліджень (ETS) у Принстоні (Нью-Джерсі) і Центр вчителя-початківця (NTC) в Каліфорнійському університеті (м. Санта-Круз). А шкільні округи і школи здійснюють контроль програм підтримки вчителів-початківців вже на місцевому рівні. Така особливість організації сприяє наближеності навчання вчителів до освітніх потреб округу й шкіл.

Мета NTC полягає в покращенні навчання учнів за рахунок якісної організації професійного вдосконалення молодих вчителів. NTC співпрацює з шкільними округами й педагогами у більш як 20 штатах Америки, розробляючи й організовуючи програми підтримки вчителів-початківців, які відповідають освітній меті кожного округу, передбачають періодичні навчальні обговорення, відвідування уроків досвідчених вчителів, аналіз і оцінювання педагогічної практики вчителів [10].

Так, здійснюючи огляд державної політики щодо аналізованих програм у 2011 році, NTC виявив, що у 27 штатах Америки молоді вчителі в

обов'язковому порядку повинні брати участь у програмах підтримки вчителів-початківців, проте термін навчання в більшості випадках не перевищує одного року. Проте, у 3 штатах зазначене навчання не є обов'язковим. У Колорадо шкільні округи визначають термін навчання, який варіюється від одного до трьох років. У Род-Айленді шкільні округи розробляють стратегічний план професійного розвитку для вчителів, який включає процес менторства для молодих спеціалістів. А молоді вчителі штату Вісконсін здійснюють педагогічну діяльність під керівництвом досвідченого вчителя-наставника у відведений для цього період, який не перевищує 5 років [2].

Що ж до діяльності ETS, то одним із найголовніших його завдань є розробка тестів для оцінювання молодих вчителів. Так, аналізуючи роботу цієї організації, ми визначили, що найпопулярнішими тестами, які оцінюють професійні знання і вміння вчителів-початківців є тест Praxis Series™, що складається із двох блоків: Praxis I® Pre-Professional Skills Tests (PPST®) – перевіряє базову ерудицію вчителя, його загальні знання з математики й мови; Praxis II® – оцінює знання вчителя з відповідного навчального предмету та загальні й спеціальні знання і вміння, якими повинен володіти молодий спеціаліст [1].

Організація таких тестів, які є частиною навчального процесу у програмах підтримки вчителів-початківців, сприяє допуску молодих спеціалістів до участі у різноманітних освітніх програмах для практикуючих вчителів.

Таким чином, аналіз наукових джерел дав нам змогу зробити висновок, що програми підтримки вчителів-початківців відіграють важливу роль у становленні і розвитку сучасної системи підвищення кваліфікації вчителів у США. Навчання вчителів за такими програмами в перші роки педагогічної діяльності сприяє адаптації загальної педагогічної підготовки до реальних умов навчання учнів у школі. Активна участь освітян в програмах підтримки вчителів-початківців допомагає розвивати ефективні методи й прийоми навчання учнів, удосконалювати професійні знання й уміння, вивчати досвід висококваліфікованих спеціалістів і використовувати його на практиці. Тому, перша фаза професійного розвитку (програми підтримки вчителів-початківців) є фундаментом для неперервного професійного розвитку вчителів у системі підвищення кваліфікації у США.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. ETS The Praxis Series Tests [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

- <http://www.ets.org/praxis/about>.
2. Review of State policies on teacher induction / Goldrick L., Osta D., Barlin D., Burn J. – Santa Cruz, CA : New Teacher Center, February, 2011. – 48 p.
  3. Ingersoll R. Recruitment, retention, and the minority teacher shortage / Ingersoll R. & May H. – Philadelphia, PA : University of Pennsylvania, Consortium for Policy Research in Education, 2011. – 62 p.
  4. Ingersoll R. Who's teaching our children? / Ingersoll R. & Merrill L. // Educational Leadership. – 2010. – № 67(8). – P. 14–20.
  5. Ingersoll R. Is there really a teacher shortage? / R. Ingersoll. – Philadelphia, PA : University of Pennsylvania, Consortium for Policy Research in Education, 2003. – 32 p.
  6. Learning to teach and its implication for the continuum of teacher education: A nine-country cross-national study (Report to Teaching Council) / Conway P., Murphy R., Rath A., Hall K. – Ireland : University College Cork, 2009. – 363 p.
  7. Johnson S. Pursuing a sense of success: New teachers explain their career decisions / Johnson S. & Birkeland S. // American Educational Research Journal. – 2003. – № 40(3). – P. 581–617.
  8. National Commission on Teaching & America's Future. What Matters Most: Teaching for America's Future. – New York, 1996. – 162 p.
  9. NEA Foundation. Using Data to Improve Teacher Induction Programs [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.neafoundation.org/pages/educators/knowledge-and-resources/nea-foundation-publications>.
  10. New Teacher Center [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.newteachercenter.org/about-ntc>.
  11. Teacher Induction Programs: Trends and Opportunities // American Association of State Colleges and Universities. – Volume 3, Number 10. – October 2006. – 4 p.
Wong H. K. Producing educational leaders through induction programs / H. K. Wong // Kappa Delta Pi Record. – Spring 2004. – P. 106–111.